

SAGA
EGMONT

PÄIVI TAPOLA
RAKENTAJAN
ELÄMÄ

Päivi Tapola

Rakentajan elämä

SAGA Egmont

Rakentajan elämä

Cover image: Shutterstock
Copyright © 2011, 2021 Päivi Tapola and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726955484

1st ebook edition
Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com
Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

Tuulikille ja Lissulle

Saatteeksi

”Isoisä kuoli suruun”. Äitini lause oli ensimmäinen asia, jonka muistan kuulleen Georg Schreckistä. Sanat järkyttivät. Äidin isoisä oli ollut maineikas ja lahjakas arkkitehti, hän harjoitti laajaa ja menestyvää rakennus-, urakointi- ja liiketoimintaa, hän oli kunnallisvaikuttaja, hän oli Anna Katariina Forsmanin kanssa onnellisessa avioliitossa, josta syntyi kuusi lasta: Katri, Erik, Matti, Mary, Kaarlo ja Arne. Hän oli tarmokas ja pidetty henkilö sekä perheensä että yhteisönsä keskuudessa. Töissään hänellä oli tukena ja yhteistyökumppaneina kolme veljeään, joista vanhin Karl Hjalmar oli Tampereen kunnallispuormestari, hovioikeudenneuvos ja kihlakunnantuomari. Sigurd Fredrik oli kruununvouti kuten veljesten isäkin ja nuorin Erik Theodor rakennusmestari.

Georg Schreck kuoli suruun vain 66-vuotiaana. Kahden tyttären lisäksi puolisoilla oli neljä poikaa, veljessarja, jollaisessa Georg Schreck itsekin oli kasvanut ja jossa kaikki edelleen tukivat toisiaan työssä ja elämässä. Mutta noista neljästä omasta pojasta kolme kuoli varhain traagisesti: Veli Kaarlo sairauteen jo pikkulapsena, ekonomiksi opiskellut Erik Wilhelm tuberkuloosiin parantolassa Sveitsissä ja kemianinsinööriksi opiskeleva Karl Arne työmaan onnettomuudessa. Vain äitini isä Georg Matias (Matti), josta tuli lakimies, jatkoi sukua ja isänsä liiketoimintaa. (Hän siirtyi kuitenkin myöhemmin Helsinkiin KOP:n pankinjohtajaksi ja Suomi-Filmin toimitusjohtajaksi ja omistajaksi Risto Orkon kanssa ¹ .)

Georg Schreck suunnitteli muun muassa uusrenessanssityylisen Tampereen raatihuoneen (1890), Tampellan juhlatalon (1897), Tampereen pellavatehtaan lukusalin ja keittiörakennuksen (1889), Tampereen tulli- ja pakkahuoneen rakennukset (1900), omistamansa Otra Oy:n liiketalon (1914), Pitkäniemen keskusmielisairaalan, Vilppulan kirkon (1912), Tammelan (1911) ja Johanneksen (1896) koulut Tampereella, Teiskon Aunessillan (1899) ja Ahvenanmerellä Suomen ja Ruotsin rajalla sijaitsevan Märketin majakan (1885), jonka vaikeisiin rakennustöihin hän osallistui itse rakennusmestareiden kieltäytyttyä urakasta.

Georg Schreck vaikutti suomalaiseen arkkitehtuuriin myös toimimalla opettajana Rakennusmestarikoulussa Helsingissä vuosina 1882-1885 ja Tampereen teollisuuskoulun rakennusosastolla vuosina 1886-1915 sekä samaan aikaan koulun johtajana vuoteen 1912. Opetustyössään hän tuki monia tulevia arkkitehteja kuten Wivi Lönniä. Schreck perusti Otra Oy:n, joka edelleen toimii K-Rautana, ja omisti muun muassa talon Hallituskatu 25 Tampereella ja Pohtolan kartanon Ylöjärvellä. Hän toimi yhdessä veljiensä kanssa kunnallispolitiikassa ja Tampereen Teknillisessä Seurassa.

Erityisen kiinnostavia vaiheita Georg Schreckin elämässä olivat muun muassa sisällissodan aika punaisten hallussa olevassa Tampereen kaupungissa, kun hänen kaksi aikuista poikaansa toimivat suojeluskunnassa, sekä Märketin majakan rakentaminen luodolle, jossa luonnonvoimat vaativat suuria ponnistuksia. Schreck johti itse Märketin rakentamista rakennusmestareiden kieltäytyttyä liian vaarallisesta urakasta.

Haluan kiittää lähetystöneuvos Liisa Hagelbergia tiedoista, arkistomateriaalista ja ideasta tallentaa Georg Schreckin elämäntaipale kirjaksi. Äitiäni Tuulikki Tapolaa kiitän suuresta ja monipuolisesta avusta muun muassa suvun kirjeiden suomentamisessa sekä sukulaisiani Kaija Schreckiä, Inger Zilliacusta, Kim Zilliacusta, Anja Pullista, Katriina Kaukomaata, Klaus Saukkosta, Antero Raudasta ja puolisoani Mika Lavosta avusta, tarinoista, muistoista, materiaaleista ja kuvista. Veljeni Antti Tapola on skannannut kaikki suvun vanhat kuvat ja Niko Koivuniemi on kuvannut Georg Schreckin rakennuksia Tampereella - heille siitä suuri kiitos.

I Suku ja perhetausta

VÄLSKÄRI

Georg Wilhelm Ismael Schreck syntyi Hämeenlinnassa helmikuun 25. päivänä vuonna 1859. Hän oli toiseksi vanhin Pirkkalan kihlakunnan kruununvoudin, kapteeni Carl Fredrik Wilhelm ja hänen vaimonsa Emilia Elise Ottilia Ladaun yhdestätoista lapsesta.

Carl-isä oli saksalaista sukujuurta. Hänen isoisänsä Georg Wilhelm Ernst Schreck (välskäri, asessori ja Leppäniemen kartanon isäntä Hauholla) oli syntynyt 10.10.1746 Dresdenissä ja muuttanut Suomeen 27-vuotiaana vuonna 1773.

Georg Wilhelm Ernst Schreck oli suorittanut 18.7.1764 18-vuotiaana kolmen vuoden opintojen jälkeen Greussenin kaupungissa Thüringenissä julkisen opinnäytteen parturiksi ja kirurgiksi. Tämän jälkeen hänen kohtaloistaan ei tiedetä ennen kuin hän saapui Ruotsin kautta Suomeen vuonna 1773. Tullessaan Suomeen Georg W. E. Schreckillä oli mukanaan saksankielinen tutkintotodistuksensa.² Ensimmäinen maininta hänestä Suomessa löytyy Hämeenlinnan jalkaväkirykmentin palkkalistassa, jossa välskärikisällien kohdalla on merkintä: "Georg W. Schreck on otettu palvelukseen 1.6.1773."

Georg W. E. Schreck palveli välskärinä Hämeen Jalkaväkirykmentin jääkäripataljoonassa. Niinpä hän joutui osallistumaan sekä vuosien 1788-1789 että 1808-1809 sotiin. Erottuaan armeijasta hän sai asessorin

arvon. Erilaisista armeijan raporteista löytyy erittäin kiittäviä mainintoja hänestä.

Georg W. E. Schreck kirjoitti omakätisessä ansioluettelossaan: "Hämeenlinnan jalkaväkirykmentin mukana osallistuminen vuoden 1788 sotaretkeen. 1789 nimitys Hämeenlinnan sotilassairaalan sairaalalääkäriksi, jossa virassa sodan loppuun saakka. 1804 ylennetty pataljoonan lääkäriksi Hämeenlinnan rykmentin jääkäripataljoonaan ja seurannut pataljoonaa sotaan 12.2.1808; Kenraalisotamarsalkka etc. jalosukuisen herra kreivi Klingsporin päätöksellä määrätty sairaalalääkäriksi armeijan sairaalaan Kokkolassa 24.6.1808 ja 15.9. seurannut sairaalakuljetusta meritse Pietarsaaresta Uumajaan, missä palveli sairaalalääkärinä armeijan sairaalassa sodan päättymiseen asti".

Välskärin ammatti oli raskas ja vaativa. Aarno Tertti kuvaa lehtiartikkelissaan *Välskärit, parturit, haavurit* ammattia ja sen harjoittajia:

"Menneinä aikoina meidän välskärimme olivat harvoin Suomessa syntyneitä. Vuonna 1750 otettiin Kokkolan kaupunginvälskäriksikin ruotsalainen nuorimies Daniel Åkerman, josta tuli suuren suomalaisen Voipio-nimisenä tunnetun sivistyssuvun kantaisä. Yksi välskärin pojista seurasi isän jalanjälkiä ja palveli Suomen sodan aikana pataljoonan välskärinä Turun rykmentissä, mutta eipä Voipion suvussa tuon jälkeen ole lääkärin ammattia sitten suosittukaan. Menestyviä lakimiehiä ja teologeja sieltä on totuttu odottamaan.

... Raahen välskäri on Kari Kahanpäästä (äidin puolella) siis viiden polven päässä, mutta jos polvia lähdetään kipuamaan isän puolella, niin aivan yhtä

monen polven päässä on hänestä toinen saksalainen välskäri, Georg Wilhelm Ernst Schreck.

Schreck tuli Suomeen Ruotsista 1773, mutta hän oli syntynyt Saksissa, perimätietojen mukaan Dresdenissä. Todistuksen kolmivuotisesta oppiajastaan Greussenin kaupungin "kirurgin ja kylvettäjän" luona hän oli saanut 18-vuotiaana 1764. Hämeen jalkaväkirykmentin pataljoonanvälskärinä hän osallistui vuosien 1788-89 ja 1808-09 sotiin. Schreckin jälkeläisissä ei liiemmästi ole lääkäreitä, mutta sitäkin enemmän menestyneitä liike-, virka- ja tiedemiehiä. Huomattakoon, että kaksi välskärin pojantytärtä on esiäiteinä Tarjanteen ja Voionmaan suvuissa ³.

... Menneitten aikojen välskärit olivat monentasoisia. Vähiten arvonantoa nauttivat kylvettäjät, jotka jo keskiajalla harjoittivat saunoissaan parturin ja kupparin ammattia (Baltian lääkärikunnan historiaan perehtynyt Isidor Brennsohn mainitsee esimerkkinä näiden miesten sivistymättömyydestä sen, että he saattoivat joskus pistäytyä kadulla yläruumis paljaana).

Kylvettäjiä selvästi ylempänä yhteiskunnallisessa arvostuksessa ja taidoissa olivat parturit ja haavurit, joita myös kirurgeiksi kutsuttiin. Etevimmät heistä suorittivat jo varsin vaativia leikkauksia, koska yliopistokoulutuksen saaneet lääkärit (ja heitä ennen munkit) eivät hoitaneet ulkoisia vammoja. 1700-luvun lopussa oppineimmat kirurgit alkoivat sitten olla jo samanarvoisia oppineitten lääkäreitten ("lääketieteen tohtoreitten") kanssa.

Niin, ja pitkälle uuden ajan puolelle oli kuulemma olemassa myös kaupungeista kaupunkeihin kiertäviä haavureita, jotka hoitelivat murtumia ja leikkelivät

taidolla tyriä ja rakkokiviä. Markkina-aikoina he pystyttivät telttansa toreille; apu oli siis lähellä, kun tappelunnujakka puhkesi.”⁴

Georg W. E. Schreck oli ilmeisen taitava välskäri, sillä hänet mainitaan useissa kohdissa vuosien 1808-1809 sotaan koskevissa teoksissa. Muun muassa K. E. Lindénin *Sjukvård och läkare under kriget 1808-09*, jossa hänen esimiehensä kirjoittaa raportissaan Schreckistä: ”Pystyy kaikkeen, paitsi kirjoittamiseen”.

Sairaanhoidon järkyttäviä olosuhteita kuvaavassa teoksessaan *Svenska och finska medicinalverkets historia 1663-1812* Otto Hjelt kirjoittaa: ”Lääkärit tekivät voitavansa. Rohkeasti ja sitkeästi he taistelivat sairauksien ylivoimaa vastaan niin kauan, kun siihen pystyivät. Todisteet tästä ovat suurimmaksi osaksi hävinneet. Tähän mennessä tunnetuksi tulleet todisteet heidän raskaasta ja vaivalloisesta työstään kertovat kuitenkin jälkimaailmalle selvää kieltä heidän uhrautuvaisuudestaan, työteliäisyydestään ja velvollisuudentunnostaan. Heitä kiittääksemme on heidät tässä mainittu”⁵. Näiden mainittujen lääkäreiden joukossa on myös Georg W. E. Schreck, joka lähtiessään sotaan vuonna 1808 oli jo 63-vuotias. Sodan loputtua hän palasi takaisin Hauholle, jossa vietti elämänsä loppuajan. Georg W. E. anoi ja sai Ruotsin kuninkaalta 10.7.1810 asessorin arvonimen.

Georg W. E. Schreck vihittiin 16.11.1779 Regina Strengin⁶ kanssa. Puoliso oli vänrikki Jonas Strengin tytär Hauhon Portaankylän Alhaisista. Avioliiton kautta Georg W. E. sai neljäsosan Alhaisten rusthollia eli Hauhon Leppäniemen kartanon.

Georg W. E. Schreck ja Regina Streng saivat viisi lasta, pojan ja neljä tytärtä, joista yksi kuoli lapsena ja kolme jäi

naimattomiksi. Regina Strengin kuoltua vuonna 1827 Georg W. E. myi Leppäniemen tilan pojalleen Johan Fredrik Schreckille ⁷. Samalla hän kuitenkin varmisti myös tyttäriensä vuotuisen toimeentulon talosta.

Johan Fredrik jatkoi sukua ja hoiti Leppäniemen tilaa, kunnes menetti sen lainan takauksen langettua hänen maksettavakseen. Puolison kuoltua Georg W. E:n taloutta Leppäniemellä oli hoitanut hänen naimaton vanhin tyttärensä Regina Vilhelmina. Veljen muuttaessa Leppäniemeen perheineen Regina Vilhelmina siirtyi asumaan vuokralle eri taloihin Hauholla ja Lammilla. Kun veljen vaimo kuoli varsin nuorena, Regina Vilhelmina palasi takaisin syntymäkotiinsa emännöimään veljensä taloutta.

Johan Fredrikin menetettyä omaisuutensa myös sisar Regina Vilhelmina joutui muuttamaan kodistaan. Vanhuutensa hän asui Ruokolan kylässä lahden toisella puolella, ensin Seppälän rusthollissa veljensä kanssa ja sitten Niemen rusthollissa.

Georg W. E. Schreckistä on säilynyt kirjallisia muistelmia myös hänen vanhuutensa ajalta. Eric Gustaf Ehrström kertoo teoksessaan *Hämeen sydänmailla - Matkapäiväkirja 1811* vierailustaan Georg W. E. Schreckin perheen luona:

”1. heinäkuuta

Tänään tein ratsastusretken Aessori Schreckin perheen luo Leppäniemeen. Retki oli varsin hauska ja mielenkiintoinen. Itse ukko on saksalainen ja murtaa hiukan äidinkieltään, perin hyväntahtoinen ja hilpeä isäntä. Myös hänen vaimonsa on oikein mukava ja kohtelias emäntä.

Aessori toimii väliskärinä entisessä Hämeenlinnan rykmentissä, taitava mies; hänellä on sanottavaa ja

hän osaa vaihtaa ajatuksia. - Leppäniemikin sijaitsee varsin kauniilla paikalla, ja luulenpa, ettei koko Hämeessä ole ainuttakaan asumusta, joka olisi rumalla tai huonolla paikalla.

23. heinäkuuta

Eilen iltapäivällä olimme vierailulla Aessori Schreckin luona Leppäniemessä. - Hauholla on tuskin yhtään taloa, jossa olisin viihtynyt yhtä hyvin kuin siellä. - Usein saattaa kyllä saada todella hyvän vastaanoton ja vieläpä osallistua ns. huveihin, mutta ei kuitenkaan tunne oloaan yhtä hyväksi kuin jossakin toisessa paikassa. - En pysty selittämään tätä viihtymistä, mutta tiedän kokemuksesta, millaista se on. - Kun sinua kohdellaan niin siivosti, kohteliaasti ja samalla niin lämpimällä tavalla hyvin ja hyvää tarkoittaen, silloin saattaa nähdä olevansa todella tervetullut, ja silloin sinua puhutellaan sydämen kielellä eikä kaiken alla ilmene minkäänlaista teeskentelyä tai huomionkipeyttä. - Kukapa ei silloin viihtyisi!"⁸

Georg W. E. Schreck kuoli 31.3.1834 Hauholla. Hän oli kuollessaan 88-vuotias. Kirkonkirjoissa kuolinsyyksi on ilmoitettu "korkea ikä". Hänet on haudattu Hauhon kirkkomaahan, ja hautakivi on muurin vieressä kirkon koillispuolella.

HOVINEUVOS

Georg W. E. Schreckin ja Regina Strengin ainoa poika Johan Fredrik Schreck suoritti ylioppilastutkinnon keväällä 1805. Hänet otettiin hämäläisen osakunnan

jäseneksi Turun yliopistoon saman vuoden syksyllä. Kuuden vuoden opiskelujen jälkeen hänestä tuli auskultantti Turun hovioikeuteen, ja puoli vuotta myöhemmin hänet nimitettiin ylimääräiseksi kopistiksi Senaatin talousosastoon. Seuraavana vuonna Johan Fredrik ylennettiin osastossaan kansliatoimituskunnan kopistiksi ja taas parin vuoden kuluttua kirkollistoimituskunnan kanslistiksi, josta siirrettiin vuonna 1816 kanslistin toimeen kansliatoimituskuntaan.

Johan Fredrik Schreckille myönnettiin protokollasihteerin arvonimi, jonka jälkeen hänet nimitettiin kirjeasiain reistraattoriksi talousosastossa. Hovineuvoksen tittelin hän sai 2.11.1832. Samana vuonna hän pyysi ja sai eron reistraattorin virastaan ja hänelle myönnettiin puolta palkkaa vastaava elinkautinen eläke.

Menestyneen uran tehnyt Johan Fredrik Schreck ja hänen monivuotinen kihlattu morsiamensa, "dess erkända fästekvinna", Carolina Thessler⁹ vihittiin avioliittoon syksyllä 1831 Helsingissä. Naimisiin mennessään puoliset olivat saaneet jo neljä lasta. Carolina Thessler oli Ruotsin sotalaivaston Suomen eskaaderin alilaivurin Carl Thesslerin tytär tämän ensimmäisestä avioliitosta Ulrika Nybergin kanssa.

Johan Fredrik Schreck ja Carolina Thessler saivat kaikkiaan kahdeksan lasta, joista vanhin poika ja kaksi tytärtä kuolivat pienenä. Sukua jatkoivat vanhin eloon jäänyt poika Carl Fredrik Wilhelm sekä tyttäret Karolina Gustava Regina, joka avioitui rovasti Karl Gustav Törnqvistin kanssa, ja Flora Fredrika Bernhardina, joka avioitui Olai Wallinin kanssa. Carolina Thessler kuoli jo 38-vuotiaana, jolloin nuorin lapsista oli vain puolitoistavuotias - äiditön pikkutyttö kuolikin vain nelivuotiaana.

Flora Fredrika Bernhardinan ja Olai Wallinin avioliiton syntyvaiheista on säilynyt hauska episodi kirjeineen. Sen on kertonut osapuolten tytär Anna Kahanpää (Kahelin). Kirje Jyväskylän Seminaarin ensimmäisellä luokalla opiskelevalle Mamselli Flora Schreckille on kirjoitettu alkuvuodesta 1865, vaikka se onkin päiväämätön. Mamselli Flora ja kirjeen kirjoittaja, seminaarin lehtori Olai Wallin, vihittiin avioliittoon jo saman vuoden kesänä.

Kirje kuvaa hyvin aikansa käytösnormeja. Sen ajan seminaarimiljöössä ei ollut mahdollista, että nuori lehtori ja hänen oppilaansa olisivat voineet tavata toisensa ilman läsnä olevaa ”förrkeliä”. Posti olisi ollut liian arkinen tässä tapauksessa, ehkäpä epävarmakin, kirje olisi voinut joutua vääriin käsiin. Miten siis saada kirje varmuudella vastaanottajalle?

Lehtori kysyikin tunnillaan, pitäisikö Flora luokalle esitelmän hänen ehdottamastaan aiheesta. Hän antaisi asiaa koskevaa kirjallisuutta luettavaksi. Vastaus oli tietenkin myönteinen. Seuraavalla Wallinin tunnilla Flora sai pari kirjaa, joista toisen välissä oli kirje.

Mamselli Flora Schreck!

Kummastuksella ehkä suurellakin katsotte ensin sitä, mitä tässä saatte lukea. Waan kirjoittaja toivoo kuitenkin Teidän näkevän sen asian, jota nämä rivit koskevat, hyvinkin luonnolliseksi, kirjeen loppuun päästyänne. Silloin annatte myös anteeksi rohkeuttani tällä tavoin Teitä lähestyä, ilman edes lupaa Teiltä pyytämättä.

Waan koska en ole voinut keksiä sen parempaa keinoa saadakseni Teille ilmoittaa yhtä, jota minun täytyy ennen taikka myöhemmin Teille yksinänne antaa tiedon, niin olen pitkän mietinnän jälkeen päättänyt tehdä sitä kirjallisesti. Lähes koko sen ajan,

jonka olette seminaarissa ollut, annoitte minun ajatuksilleni ainetta enemmän kuin itse voitte aavistaa ja otitte lisäksi minun sydämeni levon ja rauhan pois! Päivä, päivältä, hetki hetkeltä - milloin Teitä saan nähdä - sidotte sydäntäni yhä likemmäksi Teitä! En tiedä muuta kun että ne tunnit, joina Teidän läsnä ollessa olen luokalla, ovat minulle kalliimmat kaikista.

Lyhyesti ja vilpittömästi saan Teille täten selittää ja tarjota sydämeni täyden rakkauden, jonka tiedän olevan sitä laatua, joka ei helposti sammuu, jos kohtakin itse sitä hylkäisitte. Olen varma siitä, että niin kauan kun Te ja minä suloista Suomenmaata astumme ja niin kauan kun ette ole keneltään toiselta omistettu, toivoo minun sydämeni Teitä omanansa pitää. Sitä mielialaa, jota Teitä kohtaan tunnen, en taida minkäänlaisiin sanoihin pukea niin hyvästi ja selvästi kun tahtoisin. Jouluaikana, Teidän poissa ollessanne, ikävöitsin Teitä niin, että jo täysin mielin arvelin lähteä Wiitaisiin - jos olisin uskaltanut, vaan näin kuitenkin tällöisen yrityksen kaikin puolin hyvin sopimattomaksi. Päätin varttua sitä hetkeä, jolloin kahden kesken saisin tilaisuutta Teitä puhutella ja sanoa Teille mitä huulieni yli ei vielä ole päässyt. Waan koska tällöinen tilaisuus näyttää kaukana olevan, niin olkoon kynäni tässä minulle apuna.

Nyt tiedätte syyn tähän kirjeeseen. Waan se on vasta puolet siitä. Toisen puolen tulette tuntemaan tämän lehden seuraavalla sivulla: Syvästi rakastettu Flora Schreck! Tämän kautta pyydän Teiltä puolestanne, ei sen enempää eikä vähempää, kun mitä itsellenne lupaan ja olen valmis antamaan, jos sitä ette halveksi.

*Pyydän Teiltä - sydämenne ja kätenne!
Antakaamme keskinäisesti toinen toisellemme mitä
rinnoissamme on kallehinta ja pyhintä ja olkaamme
onnelliset! Sillä minä olen vakuutettu siitä, että me
toisissamme voimme löytää tämän lyhyen maallisen
elämämme onnen. Tosi on, että minua sangen vähän
tunnette, vaan luulen kuitenkin voivani aikaa myöten
ansaita Teidän rakkauttanne. Luuletteko voivanne
sitä minulle luvata? Jos sitä teette, niin olette totisesti
avannut tien meidän molempain hyvälle haltiatarelle.*

*Te aiotte ruveta opettajattareksi ja ottaa hänen
raskaan työnsä, hänen kovat velvollisuutensa ja
kaiken hänen suuren edesvastuunsa päällenne! Tällä
en halua saattaa Teitä mihinkään epäluuloon
opettajattaren muuten kalliista ja kauniista
ammattista, vaan soisin että käyttäisitte eteviä
luonnonlahjojanne ja tietojanne isänmaamme hyväksi
helpommalla ja paljon mukavammalla tavalla -
vapaamielisesti. Waan onko Teidän päätöksenne aivan
järkähtämätöin? Jollei, niin käyttäkäätkä aikanne ja
voimianne vapaasti Suomen kansan sivistämiseksi,
raakuuden pimeyden ja kaiken kurjuuden
poistamiseksi sekä onnettomain ihmislusten
suojelukseksi, vaikuttaen lähimmäistemme edestä -
opettajan vaimona. Te voitte hänen rinnalla, hänen
auttajana ja neuvonantajana toimittaa ehkä
verrattomasti enemmän kuin yksityisesti. Teillä ja
minulla on sama korkea elämäntarkoitus.
Yhdistykäämme sen vuoksi työskentelemään samalla
alalla, toinen toistemme toivona ja turvana kaikissa
kohtauksissa, luottaen vakaasti siihen, että Jumala on
siunaava kaikki hyvät aikeemme hyvällä
menestyksellä.*

Onnellinen perheellinen elämä on se lähde, joka antaa miehelle oikean voimansa ja kuntonsa vaikuttamaan hyvänä kansalaisena missä ammatissa tahansa. Jos tämä lähde puuttuu tahi jos se ei ole puhdas, niin on miehenkin elämä ja vaikutus ilman vakinaisetta perustuksetta. Waan jos kenelle tämä perustus on tarpeellinen, niin se varsin on opettajalle. Te ette usko kuinka tyhjältä ja mitättömältä sellainen elämä tuntuu, jota esim. minun ja monen muun täytyy viettää. Olkoon maalinsa kuinka ylevä tahansa, menestyköön toimensa yli toivonsakin, niin ovat riemunsa ja tyytyväisyytensä tästä pian mätänevä hedelmä, jonka nautinto ainoasti antaa eläkettä hänen itserakkaudelleen (egoism) niin kauan kun hän yksinänsä ja osattomana vaimollisen hengen virkistävästä ja puhdistavasta lempeydestä, viljelee sielunsa elämää miten voipi. Tämän sisällisen ja ulkonaisen onnen luoja perheessä on vaimo.

Ja sen elämäni onnen luojani olen löytänyt - se on varma uskoni - Teissä! Antakaat minulle lupauksenne tästä niin kuin minä annan vakuutukseni Teidän ja isänmaani edestä uhrata kaikki parhaat voimani! Ja määrätäkää itse ajan tämän keskinäisen lupauksemme toteuttamiseksi (jota soisin tapahtuvan viimeksikin ensi tulevana suvena, sillä minun puolestani siihen ei ole estettä). Anoen, saadakseni Teidän valokuvan, lähetän Teille tässä minun. Mitä Teille nyt olen kirjoittanut, olen tehnyt täydessä luottamuksessa siihen, että - jos saisin kieltäväisenkin vastauksen - tämä seikka jääpi Jumalan, Teidän ja minun kesken.

Ja vakuutan Teitä siitä, että jos sydämeni suruksi antaisitte minulle epäyksen, koen kantaa ja peittää suruni niin myös Teidän edessänne ja teen